

KESKIÖSSÄ SUKUPOLVET JA SUKUPUOLET.

SOSIAALIPOLITIIKAN PÄIVÄT 2012 JYVÄSKYLÄSSÄ

Emilia Leinonen: YTK, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto

Tiina Sihto: YTK, Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, Jyväskylän yliopisto

emilia.a.leinonen@student.jyu.fi, tiina.m.sibto@student.jyu.fi

Janus vol. 21 (1) 2013, 68–72

Sosiaalipolitiikan päivät järjestettiin 25.–26.10.2012 Jyväskylässä teemalla ”Sukupolvittunut ja sukupuolittunut sosiaalipolitiikka”. Sosiaalipolitiikan päivien teemalla haluttiin nostaa keskusteluun se, kuinka sosiaalipolitiikka on rakentunut sukupuolten ja sukupolvien yhteiskunnallisten määrittelyjen mukaisesti. Toisaalta sosiaalipolitiikka osaltaan myös muokkaa sekä sukupuolten että sukupolvien välisiä suhteita. Esimerkiksi vanhempainvapaajärjestelmät luovat lasten vanhempiin kohdistuvia odotuksia samalla, kun ne heijastavat yleisiä käsityksiä naisten ja miesten paikasta yhteiskunnassa. Samoin eläkejärjestelmät, omaishoidontuki ja monet muut sosiaalipoliittiset toimenpiteet muokkaavat sekä sukupolvien että sukupuolten välisiä taloudellisia ja sosiaalisia suhteita.

Päivien erityisenä tavoitteena oli edistää keskustelua sosiaalipolitiikan sukupolvittuneisuutta ja sen sukupuolittuneisuutta korostavien tutkijoiden välillä samoin kuin sosiaaliturvaetuuksien ja hyvinvointipalvelujen tutkijoiden välillä. Päivät koostuivat pääpuheenvuoroista, työryhmistä, pikkuplanaareista sekä paneelikeskustelusta. Päiville osallistui yli 300 tieteenharjoittajaa, sosiaalipolitiikan ammattilaista ja opiskelijaa. Päivät avasivat Jyväskylän yliopiston rehtori Matti Manninen sekä Sosiaalipoliittisen yhdistyksen puheenjohtaja Susan Kuivalainen. Pääalustajiksi päiville saapuivat professori

Virpi Timonen Trinity College Dublinista Irlannista ja professori Trudie Knijn Utrechtiin yliopistosta Hollannista. Tässä puheenvuorossa käymme läpi päivien kulkua aina pääpuheenvuoroista loppupaneeliin.

SUKUPOLVIEN JA SUKUPUOLIEN VÄLINEN SOLIDAARISUUS

Professori Virpi Timonen käsitteli esityksessään sukupolvien välisiä (esimerkiksi rahan tai ajan) siirtoja, sukupolvien välisten suhteiden rakentumista solidaarisuuden ja konfliktin näkökulmista sekä mahdollisuuksia sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen. Timosen analyysissä olivat mukana yksityinen ja julkinen kenttä sekä perheen sisäiset ja yhteiskunnalliset sukupolvet. Tarkastelu painottui erityisesti Irlantiin, Suomeen, Yhdysvaltoihin ja Iso-Britanniaan.

Timosen esitelmässä nostettiin voimakkaasti esille myös sosiaaliluokat, jotka vaikuttavat sukupolvien välisten suhteiden jäsentymiseen perheiden sisäisissä käytännöissä. Alemmissa sosiaaliluokissa aikuisten lasten iäkkäille vanhemmilleen tarjoama hoiva nähdään hänen mukaansa jopa kyseenalaistamattomana velvollisuutena siinä missä ylemissä luokissa vastuu iäkkäistä perheenjäsenistä ulkoistetaan useimmiten yhteiskunnalle. Timosen mukaan sosiaaliluokan käsite

tulisikin tuoda vahvemmin mukaan keskusteluun sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta. Kommenttipuheenvuoron Timosen luento esitti dosentti Mikko Kautto Eläketurvakeskuksesta. Puheenvuorossaan Kautto toi lisänäkökulmaa jännitteisiin, jotka vallitsevat sukupolvien – erityisesti hyvinvointivaltion rakentaneiden suurten ikäluokkien ja nuoremman sukupolven – välillä.

Professori Trudie Knijn tarkasteli puheenvuorossaan sukupuolten ja sukupolvien välisen solidaarisuuden haasteita. Tällä hetkellä sukupuolten ja sukupolvien solidaarisuuteen linkittyvät kysymykset eläkkeistä, vanhushoidon kustannuksista, alentuneesta syntyvyydestä sekä nuorten massatyöttömyydestä herättävät paljon keskustelua ympäri Eurooppaa.

Professori Knijnin mukaan sukupuolten välinen epätasa-arvo on jäänyt viime aikoina sukupolvien välistä epätasa-arvoa koskevien teemojen varjoon, sillä suuri osa eurooppalaisista naisista on palkkatyössä ja täten ajatellaan, että tavoitteet sukupuolten välisen tasa-arvon kasvattamisessa on jo saavutettu. Knijnin mukaan sukupolvien välistä solidaarisuutta (niin työssä kuin hoivassa) tai sukupuolten välistä tasa-arvoa ei voida kuitenkaan analysoida toisistaan erillisinä kysymyksinä. Luennollaan professori Knijn pyrki vastaamaan kysymykseen siitä, heikentyvätkö solidaarisuuden muodot perheen ja valtion tasolla ja niiden välillä. Kommenttipuheenvuoron Knijnin luento esitti professori Jorma Sipilä Tampereen yliopistosta. Puheenvuoronsa lopussa Sipilä esitti tärkeän kysymyksen siitä, mitä sosiaalipoliittisia strategioita ja resursseja tarvitaan, jotta voidaan ratkaista tulevaisuuden sukupolvien ongelmia muutenkin kuin yksilöllisten ratkaisumallien kautta.

GRADUPALKINTO SAULI HYVÄRISELLE TURUN YLIOPISTOON

Sosiaalipoliittinen yhdistys palkitsee vuosittain yhden pro gradu -tutkielman. Palkinto myönnetään Sosiaalipoliittikan päivillä edellisen lukuvuoden parhaalle opinnäytteelle. Palkintoa varten kaikkien Suomen yliopistojen yhteiskuntapolitiikan ja sosiaalipoliittikan oppiaineita oli pyydetty lähettämään ehdolle yksi opinnäytetyö. Palkinnosta päätti tänä vuonna dosentti Raija Julkunen.

Palkinto myönnettiin Turun yliopistosta valmistuneelle Sauli Hyväriselle tutkielmasta ”Mahdollisuuksia tasa-arvoon? Perhetaustan vaikutus toisen polven maahanmuuttajien yhteiskunnallisen menestyksen mahdollisuuksiin Suomessa”. Hyvärisen pro gradu -tutkielmassa selvitetään perhetaustan vaikutusta toisen sukupolven maahanmuuttajien koulutustasoon muuhun väestöön suhteutettuna sekä selvitetään maahanmuuttotoustan vaikutusta yhteiskunnalliseen menestykseen Suomessa. Tutkielman empiiristen tulosten ja aiempien toisen polven maahanmuuttajia koskevien suomalaisten tutkimusten perusteella Hyvärinen toteaa, että koulutusjärjestelmän osalta Suomessa toisen polven maahanmuuttajat ovat valtaväestön kanssa yhtäläisessä asemassa. Tosin vaarana on, että tulevaisuudessa, ilman oikeanlaisia yhteiskunta- ja maahanmuuttopoliittisia toimia, toisen polven maahanmuuttajien asema Suomessa heikkenee. On tärkeää, että kaksi mahdollisuuksien tasa-arvon elementtiä toteutuu: koulutuksen mahdollisuus kaikille ja syrjimättömyysperiaate työelämässä. Yleisten tasa-arvoisuutta lisäävien toimien lisäksi yhteiskuntapolitiikassa on Hyvärisen näkemyksen mukaan erityi-

sesti kohdennettava toimenpiteitä työmarkkinoiden mahdollisiin syrjiviin mekanismeihin ja niiden purkamiseen.

TYÖRYHMIEN NÄKÖKULMIA PÄIVIEN TEEMAAN

Päivien aikana kokoontui yhteensä 13 työryhmää, joissa pohdittiin päivien teemaa useista eri näkökulmista. Työryhmissä käsiteltiin muun muassa kestäväää sosiaalipolitiikkaa, yhteiskuntapolitiikan uusia ja vanhoja käsitteitä, työpolitiikkaa, kulttuuripolitiikkaa, kansalaistoimintaa, perheiden toimeentuloa sekä paikallista hyvinvointipolitiikkaa. Työryhmissä äänneen pääsivät väitöskirjantekijät ja alan tutkijat ympäri Suomen.

Työryhmässä ”Sukupolvien vuorovaikutussuhteet” tarkasteltiin torstaina isovanhempien vaikutusta lastenlasten hyvinvointiin, ilman vanhempien tukea jääviä aikuisia lapsia sekä nuorten aikuistumista ja erilaisia perhekulttuureja. Perjantaina työryhmässä olivat esillä sukupolvien välinen informaali hoiva, hoivanarratiivit, ikääntyneiden toimijuus ja roolit sekä hyvinvointiyhteiskunta kaiken ikäisten yhteiskuntana. ”Marginalisoidut ryhmät, mahdollisuusrakenteet ja kansalaistoiminta” -työryhmä puolestaan kiinnitti huomiota työttömien nuorten elämäntilanteeseen ja valintoihin, akateemiseen eriarvoisuuteen sekä Münchhausenin paradoksiin, joka Sakari Hännisen esityksessä liitettiin luonnehtimaan tietystä määrin työttömän työntekijän tilannetta suhteessa valtiovaltaan.

”Hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden mekanismit” -työryhmä käsittelee puolestaan koettua hyvinvointia yksilötasosta rakenteisiin. Työryhmässä ”Perheiden

taloudellinen toimeentulo, aika ja ajankäyttö” käsiteltiin äitien työaikaa, ajankäytön ja kotitöiden jakamisen eroja sukupuolten välillä, ajankäytön haurastumista, lapsiperheiden toimeentuloa, kotitalous- ja hoivatyötä sekä lasten ja perheiden elämää vastaanottokeskuksissa. Kaiken kaikkiaan työryhmät toivat monipuolisesti esille sosiaalipolitiikan sukupolvittuneisuuden ja sukupuolituneisuuden. Esitykset ja keskustelut olivat antoisia ja haastoivat kuulijoitaan ajattelemaan. Myös metodivalintojen kirjavuuden perusteella sosiaalipolitiikan tutkimus näyttää voivan hyvin.

Torstaipäivän lopuksi kokoonnuttiin ravintola Franseskaan illalliselle. Illan avasivat Jyväskylän kaupungin puolesta Tuija Mäkinen ja päivien järjestäjien puolesta yhteiskuntapolitiikan professori Teppo Kröger. Illan aikana esiintyi jyvaskyläläinen Carola Tribute Ensemble, joka esitti Carola Standertskjöldin 60- ja 70-luvuilla tulkitsema tuttuja ja vähän tuntemattomampiakin iskelmämusiikin helmiä. Sukupuolet ja sukupolvet yhdistäen bändi juoksutti osallistujia herrojen kanssa pellonlaidassa ja muistutti, ettei aina käy niin kuin haaveillaan.

OPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA SOSIAALIPOLITIIKAN PÄIVISTÄ

Jyväskylässä järjestettyjen päivien erityistavoitteena oli aktivoida opiskelijoita osallistumaan päiville. Tämä tavoite onnistui erinomaisesti, sillä Jyväskylän yliopiston omien opiskelijoiden lisäksi Sosiaalipolitiikan päiville saapui opiskelijoita myös muista yliopistoista, aina fukseista maisterivaiheen opiskelijoihin. Opiskelijoiden aktiivisuuteen vaikutti varmasti kaksi suurta houkutin: perustutkinto-

opiskelijoille ilmainen osallistuminen päiville yliopistoon ja pääaineeseen katsoimatta sekä opintopisteiden saaminen luentopäiväkirjaa vastaan. Opiskelijat olivat myös mukana toteuttamassa päiviä; heitä saattoi nähdä infotiskillä, valokuvaamassa ja salissa juoksuttamassa mikrofoneja. Myös päivien käsiohjelma oli kokonaan opiskelijoiden tekemä.

Opiskelijoiden mukaan päivien aikana vallitsi hyvä ja iloinen tunnelma, vaikka keskustelunaiheet olivat painavia. Työryhmät ja paneeli saivat erityistä kiitosta, sillä opiskelijat kokivat ne mukavaksi vaihteluksi arkiseen opiskeluun verrattuna. Päivien varsinaisen iltaohjelman aikana eri yliopistojen opiskelijat koontuivat myös yhteiseen kollegatapaamiseen, joka järjestettiin Seminaarimäen kampuksen Lyhty-rakennuksessa. Tapaamisen järjestämisestä kiitos kuuluu Jyväskylän yliopiston sosiologian, yhteiskuntapolitiikan ja sosiaalityön ainejärjestö Fokus ry:lle. Tapaaminen oli erittäin onnistunut, sillä eräänkin opiskelijan mukaan tällaiset tapahtumat ovat niitä harvoja tilaisuuksia, jolloin opiskelijat pääsevät verkostoitumaan muiden yliopistojen opiskelijoiden kanssa. Toivottavasti Sosiaalipolitiikan päivien opiskelijoiden kollegatapaamisesta tulee siis vuosittainen perinne!

PÄIVIEN PÄÄTTEEKSI: PIKKUPLENAARIT JA PANEELIKESKUSTELU

Perjantaina järjestetyssä pikkuplenarisessiossa esittäytyivät neljä Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan yksikön väitöskirjantekijää. Mari Kivitalo tarkastelee väitöstutkimuksessaan pienen maaseutukaupungin asukkaiden suhdetta asuinympäristöönsä. Kaisu Kumpulai-

nen tutkii väitöksessään kylätoiminnan kautta rakentuvaa aktiivista kylää. Thomas Babila Saman tutkimusaiheena on kansalaisjärjestöjen toiminta aktiivisen työvoimapolitiikan toteuttajina Suomessa ja Ruotsissa. Helena Hirvonen puolestaan tutkii sosiaali- ja terveysalan työntekijöiden muuttuvia kokemuksia työstään managerisoituvassa yhteiskunnassa. Pikkuplenareissa Jyväskylän yliopiston yhteiskuntapolitiikan yksikön tutkimusaiheet tulivat esille monipuolisesti, mikä selkeytti myös omien pääaineopiskelijoidemme käsitystä siitä, millaista tutkimusta Jyväskylässä tehdään.

Aamun työryhmien ja pikkuplenareiden jälkeen seurasi päivät päättävä paneelikeskustelu, jonka aiheena oli ”Sukupolvet, sukupuolet ja suomalaisen yhteiskunnan sosiaalipolitiikka”. Panelisteina toimivat professorit Virpi Timonen, Eeva Jokinen, J.P. Roos ja Anneli Anttonen sekä tutkimusprofessori Olli Kangas. Paneelin puheenjohtajana puolestaan toimi dosentti Tiina Silvasti Jyväskylän yliopistosta. Paneeli oli tänä vuonna järjestetty ”sprinttipaneeliksi”, jossa kullakin panelistilla oli vain muutamia minuutteja puheenvuoro ja jossa yleisöllä oli mahdollisuus esittää panelisteille salamakysymyksiä.

Paneelikeskustelun avasi Olli Kangas. Puheenvuorossaan Kangas esitti yleisen huolen nykyisen eläketurvan kestäväyydestä. Kankaan puheenvuoro asetti heti keskustelun taustavireeksi kysymyksen luottamuksesta hyvinvointijärjestelmään ja sen kestävyteen. Paneelikeskustelun aikana myös yleisöstä nousi esiin kysymys siitä, millä tulevat sukupolvet kannustetaan töihin, jos eläkelupauksia ei ole antaa. Eräs päivillä usein toistuva teema olikin luottamus erityisesti suku-

polvien välillä. Säilyykö sukupolvisopi-
mus ja voivatko eri sukupolvet luottaa
siihen myös tulevaisuudessa? Paneelissa
nousivat vahvasti esille sosiaalipolitiik-
kaa tulevaisuudessa kohtaavat haasteet ja
jopa uhkakuvat, mutta myös keskustelun
loppuvaiheessa Virpi Timosen nostama
näkökulma, että pohjoismainen hyvin-
vointivaltio on Suomelle kansainvälinen
kilpailuetu, josta kannattaa pitää kiinni.

Järjestelytoimikunnan näkökulmasta
päivät onnistuivat erittäin hyvin: profes-
sori Teppo Krögerin avauspuheenvuo-

ron toive siitä, että vuoden 2012 Sosiaa-
lipolitiikan päivät tarjoaisivat akateemisia
ja ulkoakateemisia virikkeitä, mielen-
kiintoisia sessioita, vilkkaita keskustelu-
ja sekä vanhojen tuttujen tapaamisia ja
uusien yhteyksien syntymisiä toteutui.
Järjestelytoimikunta kiittää pääpuhujia,
kommentaattoreita, panelisteja, opis-
kelijoita, yhteistyökumppaneita sekä
tietysti kaikkia päiville osallistuneita.
Nähdään lokakuussa 2013 Tampereella!